

ALİ VASİF
BİRİNCİ DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLETMECLİSİ
GENÇ (BİNGÖL) MİLLETVEKİLİ

Arş. Gör. Erol KÜRKÇÜOĞLU

Bir tesadüf eseri olarak çocukluğumun geçtiği semtte bir milli kahramanın vatanlaşmış mezarının var olduğunu öğrendim. Söz konusu ettiğim bu vatan evladı, doğuda Emperyalist Rus-Ermeni saldırganlığının ördüğü ihanet şebekesine karşı mücadele veren, Atatürk'ün silah ve dava arkadaşı I. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Genç (Bingöl) Meb'usu Ali Vasıf Beydir. Ancak bu milli şahsiyetin mezarının başında kimliğini belirleyici herhangi bir yazı veya ifadenin yer almamış olması beni son derece üzümüştür. Ecdadımın doğup büyüdüğü, Millet olarak varolma mücadelesini sürdürdüğü, Türk Vatanını koruma uğruna kan döktüğü, can verdiği abide şahsiyetlerden biri olan Ali Vasıf Bey'e karşı vefa borcumu bir nebze olsun ödemek düşüncesiyle onun hakkında bir makale yazmakla işe başladım. Şüphesiz sadece makale yazmakla bu Türk büyüğüne karşı vazifemi yaptığımı ifade edemem. En kısa sürede ilgili makamlara başvurmak suretiyle Yukarı Habib Efendi Mahallesi Hüsa Ağa Çeşmesi yanındaki mezarının yapılması ve koruma altına alınmasını temin etmek gereklidir. Çünkü büyüğüne, hizmet erlerine, şehidine sahip olmayan bir milletin geleceğine güvenle bakması, teminat altına alması mümkün değildir. Zaten bizi diğer milletlerden ayıran en önemli hususta bu gibi meziyetlerimizdir.

Ali Vasıf Bey, Osmanlı İmparatorluğunda Meşrutiyet sadalarının iştirildiği 1873 yılında Erzurum'un Topçuoğlu Mahallesinde dünyaya gelmiştir. Babası Topçu Binbaşı İsak Reşat Bey'dir. Annesi Kığılı Yazıcıoğlu Sadık Bey'in kızı Fatma Hanımdır. Ali Vasıf Bey, Ata ve Baba mesleğini seçerek Harb Okuluna girmiştir. Bu okuldan 1895 yılında mezun olarak çok sevdiği Türk Milletine hizmet etmek düşüncesiyle Teğmen olarak Türk Ordusunun saflarına katılmıştır. 1901 yılında Üsteğmen olarak Malazgirt'te, 1909'da Erzurum'un İspir İlçesinde Jandarma Yüzbaşı olarak Bölük Komutanlığı ve daha sonra Erzurum Jandarma Okul Komutanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1912 yılında Muş'ta Jandarma Tabur Komutanı Vekilliği yapan Ali Vasıf Bey 1916'da Birinci Dünya Savaşına katılmıştır. Kafkas Cephesinde Rus Emperyalizmine ve onların piyonları olan Ermeni çetelerine karşı Vatan topraklarını savunan Vasıf Bey, Kerkük ve Musul cephesinde de İngilizlere karşı savaşmıştır. 1919 yılında Diyarbakır Jandarma Alay Komutanlığı ve Duvan-ı Harb Komutan Vekili iken çok sevdiği askerlik görevinden emekli olmuştur. Bu arada Nedime Hanımla evlenen Ali Vasıf Bey'in bu izdivaçtan Yzb. Ahmet Necati (Merhum), Avukat İsak Sadık, Prof. Dr. Necmettin Saip (Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi) ve Avukat Yusuf Kemal (Mer-

(x) Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkulâp Tarihi Enstitüsü

hum) adlı dört çocukları dünyaya gelmiştir.

Bütün kuvvetini Türk Milletinin hürriyet ve bağımsızlığını her türlü düşmana karşı sağlamak gayretinden alan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine, Mustafa Kemal'in 19 Mart 1920 tarihli Genelgesi (1). doğrultusunda Ali Vasıf Bey'de Genç'ten Meb'us seçilerek Meclise iştirak etmiştir. Seçim Mazbatası da 8.7.1336 (1920) tarihinde Büyük Millet Meclisinde okunarak kabul edilmiştir (2). Mecliste, mensub olduğu milletin meselelerine vakıf, idealist, milli vakarı ile yaşama organının bir ferdi olarak memleket meselelerini büyük bir gayretle halletmeye çalışmıştır. Savunduğu fikirler doğrultusunda 10 Mayıs 1921'de Mustafa Kemal'in başkanlığında kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Grubunda (3). yer almış ve Büyük Atatürk'te devlet ve millet işlerinde kader ve gönül birliği tesis etmiştir. Özellikle milli olayları bir asker olarak değerlendirmek suretiyle Türk İstiklâl Savaşının kazanılmasında büyük hizmetleri görmüştür.

16 Temmuz 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde heyecanlı anlar yaşanıyor. Cepheden gelen iç açıcı olmayan haberler Ankara'da büyük heyecan ve kaygı uyandırmıştı. Büyük Millet Meclisi toplantı salonuna göz atanlar burayı meclisten daha çok bir ordu karargâhına benzetebilirlerdi. Meb'usların bazıları er üniformaları giymişlerdi. Sivil giyimliler er üniformalarının çevresinde toplanmış, söylenenleri dikkatle dinliyorlardı. Olağanüstü bir gün yaşandığı açıkça görülüyordu. Er üniformalıların çoğu subaylıktan gelme mebuslardı. Çevrelerindekiere dünkü şiddetli çarpışmaları anlatıyorlar, çevrenin genel durumunu açıklıyorlardı. Dördüncü Tümen Komutanı Yarbay Mehmet Nazım'ı şehid düşmesinin yarattığı derin üzüntüye dünkü çarpışmaların kötü sonuçları eklenince meclisin karamsar havası daha da artmıştı. Mebusların çoğu şehid Mehmet Nazım'ı yakından tanıyorlardı. Cephedeki Tümen Komutanlarının en gençinin çarpışmaların ilk gününde bir takım komutanı gibi ön saflarda şehid düşmesi meclisi yasa boğmuştu (4).

Bu arada Büyük Millet Meclisinin 16 Temmuz günkü toplantısında asker milletvekillerinin aşağıdaki tavrı (5). okundu.

"Millet ve memleketin girdiği ölüm kalım savaşında bugünkü tarihi safhanın önemini açıklamaya lüzum yoktur. En büyüğünden en küçüğüne kadar bütün evlatlarının fiilen, fikren, kalben ilgilendikleri bu büyük savaşta aşağıda imzaları bulunan asker arkadaşlarımız, Milli Müdafaa Vekâletinin göstereceği herhangi bir lüzum üzerine hizmete derhal koşmak ve güçlerinin yettiği kadar çalışmak üzere yüksek heyetinizden i-

(1) KEMAL ATATÜRK, Nutuk, Cilt, 1, Milli Eğitim Basımevi, Onikinci Basılış İstanbul, 1972, s. 420-422.

(2) Zabıt Ceridesi, 2. Cilt, 8.7.1336, T.B.B.M Basımevi, Ankara, 1981, s. 207.

(3) Tanık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasi Partiler, 1859-1952, İstanbul 1952, s. 537.

(4) Alptekin Müderrisoğlu, Sakarya, Cilt: 1, Binbirdirek Matbaacılık Sanayii A.Ş. İstanbul, 1981, s. 172.

(5) Sebahattin Selek, Andolu İhtilâli, Cilt: 2, Kastaş, A.Ş. Yayınları İstanbul, 1987 s. 643-644

zin verilmesini arz ve rica eder..."

Takrir ittifakla kabul olunmuştur. Fakat Batı Cephesi Kumandanlığına durum bildirildiği halde ancak 4 Ağustos günü cephe kumandanlığının bu husustaki cevabı mecliste okunabilmiştir. Cephe kumandanı, Milli Müdafaa Vekâletine "Esasen asker olan milletvekillerinin orduda hizmete talip olmalarından dolayı, Ordu adına şükran ve minnetlerini" arz ettikten sonra, kendilerine uygun vazifeler verilmesi düşünüldüğünde emre hazır olmalarını bildiriyordu. Kütahya-Eskişehir Muharebelerinin hengâmesi içinde asker milletvekillerine görev verilememiştir. Fakat yakında başlayacak olan Sakarya Muharebesinde ordu bu milletvekillerinden de yararlanacaktı."

Sebahattin Selek'in bu açıklamalarına rağmen asker milletvekillerinin Sakarya Savaşına katılmaları hususunda herhangi bir belge bulunamamıştır. Fakat vatan sevgisi ve Türkiye aşkı ile bu savaşın kazanılmasında, yasama organının bir ferdi olarak büyük hizmetlerde bulunmuştur. Bilindiği üzere Türk siyasal hayatı içerisinde Birinci Türkiye Millet Meclisi bir yandan cepheleri idare ederken, Emperyalist düşmanlara karşı savaş kazanırken, öte yandan bağımsız, milli devletinde temellerini atma mücadelesi veren bir siyasi ve hukukî otorite olarak yerine almıştır. Ali Vasıf Bey'de bu Idealistler Meclisi içinde Müdafaa-i Milliye Encümeninde ve İkinci, Üçüncü Şube Başkanlıkları görevlerinde bulunmuş ve bu hizmetleri de başarı ile yerine getirmiştir.

Ali Vasıf Bey, İkinci Meclis için yapılan seçimlere iştirak etmemiş ve Mebusluk görevini noktalamıştır. İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi 24 Ekim 1923 tarihinde Genç Mebusu Ali Vasıf Bey'e Milli Mücadeleye hizmetlerinden dolayı yeşil şeritli İstiklâl Madalyası vermek suretiyle taltif etmiştir.

Yurduna, Milletine, Ocağına bağlı bir insan olarak Ali Vasıf Bey'de mayasının ve hamurunun yoğrulduğu Türk'ün öz Vatanı olan Erzurum'a gelir. Ali Vasıf Bey'in amacı Anadolu ve Türk hamlesinin kalesi olan Erzurum'un maddi varlığını ve iktisadi yapısını yükselterek, mesut ve müreffeh bir gelecek hazırlama düşüncesi olmuştur. Erzurum'a bağlılığın ve sevginin haklı ifadesi ancak bu kutlu beldeye (Şehr-i Mübârek) hizmet etmekle, faydalı çalışmalar yapmakla mümkün olacağı düşüncesiyle Erzurum Belediyesinde Encümen Üyeliği görevini üstlenmiştir. 1933 yılında merhum Durak Sakarya Bey'in (6). Belediye Başkanlığı döneminde Çaykara Caddesinin açılması ve şehrin imar çalışmaları neücesinde şehircilik açısından Erzurum'a yeni bir görünüm kazandırmıştır.

- (6) Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Erzurum Mebusu olan Durak Sakarya Bey Milli Mücadele tarihinin "Meclisin Kayseri'ye naklini tek başına durduran Mebus" olarak yerini almış ve 1933-1935 yılları arasında Erzurum Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Durak Bey Belediye Başkanlığını da "VATAN GÖREVİ" olarak kabul edip Erzurum'lulara hizmeti Hakka hizmet olarak kabul etmiştir. (Bkz. Erol KÜRKÇÜOĞLU, "Mustafa Durak Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Erzurum Milletvekili", Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 4, (1990), s. 119-136

Ali Vasıf Bey'in oğlu Prof. Dr Saip TELLIOĞLU Bey babasının fotoğrafı karşısında duygularını şöyle dile getirmektedir.

"İçtenlikle milli davalara inanan, Bu davaları savunan Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşının değişik cephelerinde vatan için çarpışan İmparatorluk Madalyalarına yeşil kurdelâlı İstiklâl Madalyasını da ekleyen, uzun boylu, atletik yapılı askeri görür gibi oluyorum.

Uzun yıllar devam eden savaşların kahredici yoksulluğunun ve felâket rüzgârlarının zamanından önce saçlarını ağarttığını alındaki derin çizgilerden okur gibi oluyorum.

Diyarbakır karargâhında postal ve mahmuz seslerini bastıran Divan-ı Harb salonundan yankılanan sesini duyur gibi oluyorum.

Plaketinde "bu silah Genç Mebusu Ali Vasıfa Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından harb hatırası olarak verilmiştir" yazısını da görür gibi oluyorum.

Şiran çarpışmasının anısı olan, ömür boyu kasığında taşıdığı kurşunun verdiği ızdırabı da yüzünde görür gibi oluyorum.

Yine Saip Bey, 1944 yılının bir yaz akşamı büyük ağabeyisi olan Yüzbaşı Ahmet Necati ile ilgili bir hatırasını şöyle nakletmektedir:

"1944 yılının bir yaz akşamı yemekten sonra masanın etrafına oturmuş genç yüzbaşımı dinliyorduk. Yüzbaşı yıllık izinini Erzurum'da geçirmeye gelen ve annesini İstiklâl Haribinin yoklukları içinde veremden kaybeden, baba bir anne ayrı olan ağabeyimdi. O gece okuduğu "Gün batar" şarkısı bizleri büyülemişti. Mutluydum ve içim içime sığmıyordu. Bir ara onüç yaşında olan küçük kardeşim Kemal; Ağabeyi hiç Atatürk'ü gördün mü? Diye bir soru sordu. Soru ile süregelen sessizlik içinde gözler ağabeyime doğru yöneldi. Verdiği cevap evet'ti, llâve etti." Bazen meclisin toplantılarına babam beni de götürürdü. Mebusların bazıları bana şaka yapmaktan ve aldıkları cevaplardan memnun olurlardı. Ayrıca şarkılar da okurdum. Zannedersen Sakarya Savaşına yakın günlerde bir gün babam "Hep esirler geldi ama benim babam gelmedi" şarkısını okumamı istemişti. Şarkıyı okuduktan sonra, beni kutlayan mebusların konuşmalarından Atatürk şarkıyı dinlerken, gözyaşlarını saklamaya çalıştığını anlamıştım."

10.3.1936 tarihinde vefat etmiş olan Ali Vasıf Bey; Hayatı boyunca vatanın, Türk Vatanı olarak devamını sağlayacak değerleri savunan bir fikir abidesi olarak Türk Tarihi içinde mümtaz yerini almış bir devlet adamıdır. Erzurum'un Yukarı Habib Efendi Mahallesi Hüsa Ağa Çeşmesi yanındaki mezarlıkta çok sevdiği Türk Milletine ve Vatanına manevi bekçilik yapmaktadır.

سنة اثنى عشره شهر ربيع الاول سنة الف وثمان مائة واربعمائة

استقلال مذالیهسی

وینقیسی

۱۲

نومرد
۱۸۵۹

تودکیا بربوک ملت مجنی برنجی "تودک" اجتماعیه اعضا سندن تریه پست و آوا - عتی
و متروجر می احضار و عتی مدتی ایوانیکشن تودکیا بربوک ملت سبک
۷۴ شهرین کوش ۳۲۹ تاریخده وقوع یولان برنجی اجتماعیه قوت برنجی اجتماعک
برنجی جلسه سنده برنجی دور تودکیا بربوک ملت سندن تریه پست و آوا - عتی
معیاریه برنجی دور تودکیا بربوک ملت سندن تریه پست و آوا - عتی

00789

Ministry of Education
and
Science
No. 247/11123
Konya
Turkey

